

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 9 februari 1923 dagtecknad proposition, nr 43, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 (nr 247) angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom, vilken lag gäller tills vidare intill den 1 juli 1923, skall äga fortsatt tillämpning tills vidare intill den 1 juli 1924.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för nu ifrågavarande, av lagrådet utan anmärkning lämnade förslag, får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom andra kammaren av herrar

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 9 saml. 2 avd. 15 häft. (Nr 18.)

Johanson i Huskvarna, *Jonsson* i Hökhult, *Petersson* i Broaryd, *Jonsson* i Mörkhult, *Svensson* i Långelanda, *Johanson* i Hörninge, *Johansson* i Krogstorp och *Carlström* i Helgagård samt fröken *Tamm* väckt motion, nr 213, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring uti lagen den 20 maj 1921, att egnahemsföreningar och egnahemsbolag måtte uteslutas från lagens tillämplighetsområde.

I fråga om vad motionärerna till stöd för denna sin hemställan anfört får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

*Redogörelse
för inne-
böörden i
lagen den
20 maj 1921.*

Den i propositionen avsedda lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom innehåller, att den för de fyra nordligaste länen och Värmlands samt vissa delar av Kopparbergs och Gävleborgs län gällande lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom (*den norrländska förbudslagen*) skall utom i vad angår lagens 3 § — om vars innehåll redogörelse lämnas här nedan — äga tillämpning jämväl i de delar av landet, där lagen för närvarande icke gäller, dock med iakttagande att vid denna tillämpning med förening skall förstås allenast ekonomisk sådan.

Den norrländska förbudslagen innehåller i huvudsak följande: Genom densamma stadgas förbud för bolag och föreningar att å landet förvärva odlad och odlingsbar mark samt stödskog. Huru mycket skog på varje ort skall hänföras till stödskog bestämmes detaljerat i lagen. Konungen äger dock på grund av särskilda omständigheter medgiva tillstånd till förvärv av mark, som nu nämnts. Erhålles ej sådant tillstånd, blir fånet ogillt. Tillstånd erfordras ej för förvärv av annan mark än ovan omförmäلت, ej heller för förvärv av fastighet, som äger sitt huvudsakliga värde i åbyggnaden eller huvudsakligen är avsedd till tomt, upplagsplats eller dylikt, eller utgör stenbrott, grus- eller lertag, torvmosse, vattenfall, fiske eller dylikt. Sådant förvärvs giltighet är dock beroende därav, att förvärvaren inom viss tid efter fånet underställer detsamma vederbörande länsstyrelses prövning. Länsstyrelsen skall därvid tillse, att fastigheten är av den beskaffenhet, att densamma ej inbegripes under förvärvsförbudet. Har länsstyrelsen en gång förklarat fastighet vara av sådan beskaffenhet, gäller detta även vid framtida överlåtelser av fastigheten eller del därav. Fastighet, som vid lagens ikraftträdande tillhörde bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet, får utan avseende å markens beskaffenhet fritt förvärvas. Likaledes äga bolag och föreningar att å exekutiv auktion inropa fastighet, ändå att

däri ingår mark, för vars förvärvande i annan ordning tillstånd erfordras. Emellertid måste bolag eller förening, som inropat dylik fastighet, för att behålla densamma söka Konungens tillstånd. Erhålles ej sådant tillstånd, måste bolaget eller föreningen åter avyttra fastigheten inom sådan tid, att lagfart å fånget kan sökas, förrän tre år förflutit från det auktionen vann laga kraft. Har sistnämnda tid tilländagått och framgår ej av vederbörande domstols lagfartsprotokoll, att fastigheten är avyttrad, förordnar länsstyrelsen, att fastigheten skall säljas i exekutiv ordning. Å den auktion, som i anledning av sådant förordnande hålles, får fastigheten ej åter inropas av samma bolag eller förening. Har bolaget eller föreningen inropat fastigheten för att skydda någon sin fordran eller rättighet, varför fastigheten på grund av in-teckning eller enligt 11 kap. 2 § jordabalken häftar, och kan bolaget eller föreningen visa sannolika skäl, att fastigheten ej kunnat utan förlust avyttras inom den ovan-nämnda respittiden, äger Konungen på särskild ansökan medgiva förlängd respittid efter ty skäligt prövas.

I 3 § av norrländska förbudslagen lämnas föreskrift om den bolag och förening förbehållna rätten att utan Konungens tillstånd förvärva den del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken av vederbörande länsstyrelse i ovan angivna ordning prövas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde.

Genom att sistnämnda lagrum, enligt vad ovan nämnts, undantagits från tillämpningen av lagen den 20 maj 1921 har åt denna i så måtto givits ett strängare innehåll än den norrländska förbudslagen äger, att enligt lagen den 20 maj 1921 rätten för bolag och förening att förvärva även till stödskog ej hänförlig skogsmark etc. såmedelst gjorts beroende av Konungens tillstånd och följaktligen i de förekommande fallen förutsätter, att särskilda omständigheter giva anledning till förvärvet.

Praktiskt sett torde emellertid denna olikhet mellan de båda lagarna icke hava så stor betydelse, enär de syd- och mellansvenska jordbruksfastigheterna i allmänhet ej hava någon större tillgång på skogsmark utöver husbehovet.

Den ifrågavarande lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom, vilken lags giltighetstid i nu förevarande proposition föreslås förlängd med ett år intill den 1 juli 1924, tillkom jämlikt beslut av 1921 års riksdag på initiativ av enskilda motionärer efter det att jordkommissionen i avgivet utlåtande tillstyrkt lagens antagande.

Lagens antagande vid 1921 års riksdag.

Angående dennas giltighetstid anförde utskottet i sitt över moti-
onen avgivna utlåtande nr 22 följande:

»Det synes utskottet lämpligt, på sätt föreslagits, inskränka provisoriets giltighet tills vidare till den 1 juli 1922. Till nästkommande riksdag synes, att döma åtminstone av jordkommissionens utlåtande, frågan om en definitiv lagstiftning kunna komma till behandling. Skulle ytterligare uppskov bli nödigt, torde riksdagen, såsom i liknande fall plägar ske, hava att emotse en proposition om provisoriets förlängning på lämplig tid.»

*Lagens pro-
longering
vid 1922 års
riksdag.*

Sedan jordkommissionen i ett den 5 december 1921 dagtecknat yttrande tillstyrkt förlängning av den ifrågavarande provisoriska lagens giltighetstid med ett år i avbidan på att riksdagen hunne pröva ett av kommissionen med skrivelse den 15 i samma månad avgivet förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, avläts proposition till fjolårets riksdag med förslag om fortsatt tillämpning av 1921 års lag från och med den 1 juli 1922 tills vidare in- till den 1 juli 1923.

På tillstyrkan av utskottet i dess utlåtande nr 9 blev berörda propo- sition av riksdagen, utan omröstning i någondera kammaren, bifallen.

*Jordkom-
missionens
den 15 de-
cember 1921
avgivna för-
slag till de-
finitiva lag-
bestämmel-
ser i ämnet.*

Det av jordkommissionen den 15 december 1921 avgivna förslaget till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom innehåller bl. a. för landet i dess helhet avsedda bestämmelser angående bolags och ekonomiska föreningars förvärv av fast egendom. Nämnda bestämmelser, vilka alltså förutsätta upphävande av den norr- ländska förbudslagen, innebära gent emot denna skärpningar i åtskilliga hänseenden. Sålunda har förvärvsförbud utan Konungens tillstånd före- slagits *dels*, i enlighet med vad som redan gäller enligt den provisoriska lagen av den 20 maj 1921, beträffande skogsmark, som ej är att hän- föra till stödskog, och *dels* beträffande bolags och föreningars förvärv av fastigheter från annan dylik samfällighet, samt vidare tiden för återför- säljning av å exekutiv auktion av bolag eller förening inköpt fastighet begränsats från nu föreskrivna tre till allenast ett år.

*Yttranden
över jord-
kommissio-
nens före-
nämnda
förslag.*

Över jordkommissionens förenämnda lagförslag hava yttranden under senare hälften av fjolåret avgivits av ett stort antal myndigheter och sam- manslutningar, däribland av länsstyrelserna och lantbruksstyrelsen, vilken senare myndighet vid sitt yttrande fogat utlåtanden från länens hushåll- ningssällskap.

I de avgivna yttrandena hava vitt skiftande meningar i fråga om förslaget i dess nu förevarande del kommit till uttryck. Medan sålunda

förslaget i hithörande del å några håll vunnit full anslutning, har åter i andra yttranden i princip tillstyrkts en lagstiftning därutinnan i förslagets syfte, men påyrkats mer eller mindre genomgripande modifikationer i förslaget, därvid från åtskilliga håll särskilt ifrågasatts lämpligheten av att utsträcka lagstiftningen härom att avse hela den delen av landet, för vilken lagen den 20 maj 1921 nu är gällande. Vidare har i ett stort antal av yttrandena förslaget i nu förevarande del helt och hållet avstyrkts.

Slutligen må ock nämnas, att jordkommissionen i infortrat yttrande den 7 december 1922 utan meningsskiljaktighet förklarar såsom sin mening, att i händelse förslag till definitiv lagstiftning rörande bolags jordförvärv icke bleve förelagt 1923 års riksdag, giltighetstiden för den provisoriska lagen av den 20 maj 1921 borde ytterligare förlängas.

*Yttrande av
jordkommissionen den 7
december
1922.*

I det skick, i vilket frågan om den norrländska förbudslagstiftningens definitiva utsträckning till landet i övrigt eller vissa delar därav, enligt vad den föregående redogörelsen utvisar, f. n. befinner sig, synes utskottet, att i avbidan på ståndpunktstagande till berörda spörsmål den nu sedan två år tillbaka gällande provisoriska lagstiftningen i fråga om förbud för bolags och föreningars fastighetsförvärv inom de delar av landet, vilka ej äro underkastade den norrländska förbudslagen, bör, på sätt i propositionen föreslagits, tillsvidare under ännu ett år upprätthållas.

*Utskottets
yttrande.*

I den av herr Johanson i Huskvarna m. fl. väckta motionen II: 213 har, såsom ovan nämnts, föreslagits, att vid prolongering av lagen den 20 maj 1921 skulle i densamma vidtagas sådan ändring, att egnahemsföreningar och egnahemsbolag undantoges från lagens tillämplighetsområde. Motionärerna hava till stöd för detta sitt yrkande framhållit, att det nuvarande ansökningsförfarandet förorsakade såväl myndigheterna som ifrågavarande sammanslutningar onödigt besvär och verkade hinderligt för egnahemsbildningen i landet.

Med anledning av denna motionärernas framställning vill utskottet erinra, att i jordkommissionens förenämnda förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom egnahemsföreningar och egnahemsbolag icke undantagits från lagens tillämplighetsområde, liksom fallet ej heller är i den nuvarande norrländska förbudslagen. I sina motiv har jordkommissionen anfört, att det icke låte sig göra att skilja på bolag av olika slag och därvid vid lindrigare former binda förvärv av sådana bolag, vilka kunde förmodas komma att handhava inköpta fastigheter på ett samhällsgagneligt sätt. De hänsyn, vilka härutinnan kunde hava skäligen anspråk på att vinna beaktande, borde,

därest de uppställda förvärvsreglerna över huvud taget medgåve förvärv, kunna göras gällande vid prövningen av varje särskilt fall.

I sin redogörelse för den norrländska förbudslagens hittillsvarande tillämpning och verkningar har kommissionen vidare framhållit beträffande från egnahemsbolag hittills ingivna ansökningar om tillstånd till gjorda fastighetsförvärv följande: Syftet med dessa förvärv hade varit att stycka de inköpta fastigheterna till egnahemslägenheter (småbruk). Ett naket uppgivande av sådant syftemål hade givetvis icke varit tillräckligt för erhållande av tillstånd, utan hade det krävts någon utredning om den ifrågasatta styckningens lämplighet och genomförbarhet. I ett fall hade ansökan av dylikt bolag avslagits av Kungl. Maj:t. Vederbörande länsstyrelse hade i detta fall avstyrkt tillstånds beviljande, enär tvivel förefunnos, att sökandebolaget skulle komma att praktiskt genomföra den uppgivna avsikten.

Det av motionärerna framförda spörsmålet rörande lämpligheten av att generellt undantaga egnahemsföreningar och egnahemsbolag från koncessionsplikt anser utskottet vara väl värt beaktande. Då emellertid en dylik undantagsbestämmelse, vilken ej av jordkommissionen föreslagits för en eventuell definitiv lagstiftning å området, icke finnes inrymd i den norrländska förbudslagen, samt bristande överensstämmelse därutinnan emellan denna och 1921 års lag ej synes önskelig, har utskottet ansett lämpligt, att den av motionärerna väckta frågan ej nu i samband med prolongering av den provisoriska lagen tillsvidare på ytterligare ett år upptages till bedömande, utan att därmed må anstå till dess under nu föreliggande provisorietid kommer att tagas ståndpunkt till spörsmålet om en definitiv lagstiftning å området.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

B) att motionen nr 213 i andra kammaren måtte anses besvarad genom vad ovan under A) hemställts.

Stockholm den 23 maj 1923.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, greve *Spens*, *Tjällgren*, *Sigfrid Hansson**
och *Lindhagen*,* fröken *Hesselgren* samt herrar *Franzén** och *Lundell**;

från andra kammaren: herrar *Öberg*, *Karlsson* i *Gasabäck*, *Nilsson* i *Vibberbo*,*
Svensson i *Skönsberg*, *Johansson* i *Sollefteå*, *Olovson* i *Västerås* och *Ros*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar greve *Spens* och *Lundell*, vilka ansett, att utskottet bort
hemställa om avslag å propositionen.
